

‘Helende stilte’ (Mattheüs 14: 13-23) laatste zondag kerkelijk jaar gecor

Gemeente van Jezus Messias

‘De stilte is voor mij helend’, zei iemand tegen mij die een dierbare naaste had verloren. ‘Juist in de stilte vind ik troost. Komen mijn gedachten tot rust. Het liefste ga ik een eind wandelen. De zon in mijn gezicht, de wind in mijn haren. Een wandeling brengt me ritme. Ik kom in een cadans die rust brengt. Soms weet ik niet eens waar ik precies heb gewandeld. Het gaat om het alleen buiten zijn. De stilte als pleister op mijn ziel.’

Het zijn altijd bijzondere momenten wanneer mensen hun diepste gevoelens aan mij als predikant toevertrouwen. Dat anderen hun gedachten, intenties met me delen. Ik begrijp de wens alleen te willen zijn. Soms heb je genoeg aan jezelf. Heb je behoefte aan helende stilte.

Natuurlijk is het fijn wanneer anderen aan je vragen hoe het met je gaat wanneer je vol verdriet bent. Even een schouderklopje, een kaart met woorden, een gesprek onderweg, een telefoontje, bloemen. Ze dragen allemaal bij om je pijn een plek te kunnen geven. Je tranen te omarmen. Betekenis te geven aan je gevoel van leegte. Zonder aandacht is er immers geen leven.

Maar ook de stilte, het niet zeggen, het niet verwoorden, helpt om gemis van een dierbare te kunnen plaatsen. Ook in de stilte gebeuren de mooiste dingen. Vanuit de stilte ontstaan de wonderen om ons heen. In het niets zeggen, wordt veel, zo niet alles, gesproken. Het is de paradox van het woord. In de adempauze worden de juiste dingen gezegd. Zeker wanneer woorden tekort schieten, zoals bij rouw en verdriet, is het goed om ook stil te zijn.

In de stilte kunnen we ook de stem van de Eeuwige horen. Wie alleen maar spreekt, laat geen ruimte voor de aandacht en de liefde van God. Het is de Messias zelf die regelmatig de stilte opzoekt. Mattheüs schrijft in het voorgelezen gedeelte dat Jezus een afgelegen plaats opzoekt ‘waar hij alleen kan zijn’. Jezus heeft als mens de behoefte om een pas op de plaats te maken. Hij heeft net van zijn leerlingen het droeve nieuws gehoord dat Johannes de Doper door koning Herodes is gedood. Dit nieuws overvalt Jezus. De dood van deze dierbare slaat bij de Messias de bodem onder zijn bestaan. Wellicht overvalt Hem de twijfel. Om dit een plek te geven, om het te kunnen erkennen, wil Jezus alleen te zijn. Laat me even. Nu geen woorden. In de stilte, in het alleen zijn, hervindt Hij zijn roeping, en krijgt Hij ook contact met de Eeuwige.

Als de Messias al de stilte zoekt, dan toch zeker wij? Stilte is de grondtoon voor het gebed. De theologe Maria de Groot beschrijft dat ze regelmatig voor de 'Christus-icoon' in haar studeerkamer knielt en stil is. Ze schrijft: 'Nu zal het gesprek kunnen beginnen. Maar er is alleen stilte. Ik zoek naar woorden maar vind ze niet. Ik luister maar hoor hem niet spreken. De stilte is zowel onpeilbaar als weldadig. Wat nog in mij woekert aan indrukken en gedachten komt tot rust. Ik adem op bij de verinnerlijkte icoon.'

Het gesprek van Maria de Groot is eigenlijk een gedurig volgehouden stilte. Net als de Messias is ze alleen. Geknield voor de 'Christus-icoon' in haar studeerkamer krijgt ze de ruimte haar ziel bloot te leggen en haar ik verder te peilen. Haar binnen wordt buiten en haar buiten wordt binnen.

Wie een naaste aan de dood heeft verloren heeft behoefte aan stilte. Om in die gewijde ruimte zijn of haar plaats ten opzichte van de overledene nog eens te onderzoeken. Wat betekende mijn moeder voor mij? Mijn man, mijn vrouw, mijn zoon of dochter? Wie was nu eigenlijk mijn vader? Hoe ga ik om met mijn plaats in het gezin?

Allemaal vragen die bovenkomen wanneer je iemand verliest. Het heeft tijd nodig om ze te beantwoorden, het heeft tijd nodig om de wonden te helen. De dood van een naaste, je vader of moeder, een goede vriend, je man of vrouw, stelt je altijd de vraag: 'En ik, wie ben ik nu?' Om daar een eerste antwoord op te kunnen geven is tijd, veel tijd, een leven lang soms voor nodig.

De stilte heeft een helende, maar zeker ook een dreigende kant. In de stilte kunnen we onze gedachten ordenen, maar ontdekken we ook ons verdriet. In de stilte komen we onszelf behoorlijk tegen. Je hebt een zekere dosis lef nodig om ook werkelijk stil te durven zijn. Om net als de Messias het alleen zijn op te zoeken.

De filosoof Kierkenggaard meent dat we in de stilte het 'onverdraaglijke' van ons bestaan tegenkomen. In de stilte ervaren we ook diep de pijn van het gemis. We voelen de leegte soms letterlijk aan ons lijf. Stilte is confronterend.

Na het overlijden van zijn vrouw had iemand altijd muziek aan in zijn huis. Om de stilte, de ontstane leegte na het overlijden van zijn vrouw maar niet te hoeven beleven. Het was voor hem onverdraaglijk dat hij de stem van zijn vrouw niet meer kon horen.

Dit is ook onverdraaglijk. Het verlies van je naaste is niet te verdragen. Het vergt uithoudingsvermogen om dit betekenis te kunnen geven. Volhouden. Toch ligt in het uithouden van het onverdragelijke de weg van bevrijding, van verlossing.

Het onverdraaglijke, het pijnlijke, moet je doorleven wil je verder kunnen gaan. Uiteindelijk komt je er weer uit. Anders, gelouterd, getekend wellicht, maar dit is het leven. Je kunt er niet voor weglopen. Pijn en verdriet horen bij het bestaan. Door het onverdraaglijke te voelen kun je verder stappen in de reis die leven heet.

Na het 'alleen zijn', na het doorleven van de stilte, kan de Messias zich weer richten op zijn taak. De stilte biedt Hem ruimte om zijn leerlingen en het volk op te zoeken en hen een weg naar bevrijding te wijzen.

Zo geldt het ook voor ons. Kwetsbare mensen. Het leven is slechts een 'handvol tijd'. De reis op moeder aarde is niet eeuwig, maar beperkt. Het leven is niet 'en het één en het ander'. Leven is namelijk 'of het één of het ander'. Tijd stroomt als zand door je vingers. Het is onmogelijk het vast te houden. Hoe harder je zand in je handpalm vast wil houden, hoe sneller het lijkt te vervliegen. Het is de kracht van de stilte dat deze je helpt het essentiële te ontdekken.

Rutger Kopland dicht:

'het is vreemd maar ook vreemd mooi te bedenken
dat ooit niemand meer zal weten
dat we hebben geleefd

te bedenken hoe we nu leven, hoe hier
maar ook hoe niets ons leven zou zijn zonder
de echo's van de onbekende diepten in ons hoofd

niet de tijd gaat voorbij, maar jij, en ik
buiten onze gedachte is geen tijd'

Het is troostrijk dat de tijd, het bestaan, verder gaat, voorbij ons leven. Voorbij onze dood, voorbij mijn sterven. Niet de tijd gaat voorbij, maar jij, en ik. En na mij, na ons, zal de tijd blijven bestaan, gedragen in de liefde van de Eeuwige.

Onze gestorven geliefden, onze dierbare naasten, vrienden, ouders, ze hebben geleefd in de tijd. Nu is hun tijd teruggekeerd bij God, bron, van licht en leven.

Moge het zo zijn

Tijd

Tijd – het is vreemd, het is vreemd mooi ook
nooit te zullen weten wat het is

en toch, hoeveel van wat er in ons leeft is ouder
dan wij, hoeveel daarvan zal ons overleven

zoals een pasgeboren kind kijkt alsof het kijkt
naar iets in zichzelf, iets ziet daar
wat het meekreeg

zoals Rembrandt kijkt op de laatste portretten
van zichzelf alsof hij ziet waar hij heengaat
een verte voorbij onze ogen

het is vreemd maar ook vreemd mooi te bedenken
dat ooit niemand meer zal weten
dat we hebben geleefd

te bedenken hoe we nu leven, hoe hier
maar ook hoe niets ons leven zou zijn zonder
de echo's van de onbekende diepten in ons hoofd

niet de tijd gaat voorbij, maar jij, en ik
buiten onze gedachte is geen tijd

we stonden deze zomer op de rand van een dal
om ons heen alleen wind

Rutger Kopland